

-सुखम् *ind.* 1 at will or pleasure. -2 at ease, comfortably, pleasantly, so as to give pleasure; अङ्के निधाय करभोरु यथासुखं ते संवाहयामि चरणान्बुत पद्मताम्रौ S. 3. 20; R. 9. 48; Ms. 4. 43. -स्थानम् the right or proper place. (-नम्) *ind.* 1 in the proper place; duly, properly. -2 instantly. -3 according to rank. -स्थित *a.* 1 according to circumstances or actual facts, as it stands; रामं यथास्थितं सर्वं भ्राता ब्रूते स्म विह्वलः Bk. 6. 8. -2 right, proper, fit. (-तम्) *ind.* 1 truly, properly. -2 according to circumstances. -स्थिति *ind.* as usual, according to state or circumstances. -स्थूलम् *ind.* without details. -स्व *a.* each according to (his or her) own; यथास्वान् जम्बुरालयान् Mb. 12. 44. 14. -स्वम् *ind.* 1 each his own, respectively; अध्यासते चौरभृतो यथास्वम् R. 13. 22; Ki. 14. 43. -2 individually; यथास्वमाश्रमैश्चक्रे ऋषेः षडंशभाक् R. 17. 65. -3 duly, properly, rightly; यथास्वं ग्राहकान्येषां शब्दादीनामिमानि तु Mb. 3. 211. 13.

यथावत् *ind.* 1 Duly, fitly, properly, rightly; oft. with the force of an adjective; अध्यापिपद् गाधिसुतो यथावत् Bk. 2. 21; लियेर्थावद् ग्रहणेन R. 3. 28. -2 According to rule or precept, as enjoined by rules; ततो यथावद् विहिताध्वराय R. 5. 19; Ms. 6. 1; 8. 214. -3 Exactly, truly.

यद् *pron. a.* (Nom. sing. *m.* यः, *f.* या, *n.* यत्-द्) The relative pronoun corresponding to 'who', 'which' or 'what' in English. (*a*) Its proper correlative is तद्; यस्य बुद्धिर्बलं तस्य; but sometimes इदम्, अदस्, एतद्, take the place of तद्; sometimes the relative is used alone, its antecedent being supplied from the context. Not unfrequently two relatives are used in the same sentence; या यस्य युज्यते भूमिका तां खलु भावेन तथैव सर्वे वर्गाःपाठिताः Mā. 1; यदेव रोचते यस्मै भवेत् तत् तस्य सुन्दरम्. (*b*) When repeated, the relative pronoun has the sense of 'totality', and may be translated by 'whoever', 'whatever', in which case the correlative pronoun is generally repeated; यो यः शत्रुं विभर्ति स्वभुजगुरुबलः पाण्डवीनां चमूनां... क्रोधान्धस्तस्य तस्य स्वयमिह जगतामन्तकस्यान्तकोऽहम् Ve. 3. 30; क्रियते यद् यदेषा कथयति U. 1; यं यं पश्यसि तस्य तस्य पुरतो मा ब्रूहि दीनं वचः Bh. 2. 51. When joined with the interrogative pronoun or its derivatives with or without the particles चिद्, चन, वा, or अपि, it expresses the sense of 'whatever', 'any whatsoever', 'any'; सूतो वा सूतपुत्रो वा यो वा को वा भवाम्यहम् Ve. 3. 33; येन केन प्रकारेण anyhow, somehow or other; यत्र कुत्रापि, यो वा को वा, यः कश्चन &c.; यत् किञ्चित् तद् 'this is a mere trifle'; यानि कानि च मित्राणि &c. -*ind.* As an indeclinable यद् is frequently used 1 to introduce a direct or subordinate assertion with or without इति at the end; सत्योऽयं जनप्रवादो यत् संपत् संपदमनुबन्धातीति K. 79; तस्य कदाचिन्विन्ता समुत्पन्ना यदर्थोत्पत्त्युपायाश्चिन्तनीयाः कर्तव्याश्च Pt. 1. or -2 in the sense of 'because', 'since'; प्रियमाचरितं लते त्वया मे... यदियं पुनरप्यपाङ्गनेत्रा परिवृत्तार्धमुखी मयाद्य दृष्टा V. 1. 17; or किं शेषस्य भरव्यथा न वपुषि क्ष्मां न क्षिपत्येष यत् Mu. 2. 18; R. 1. 27, 87; in this sense यद् is often followed by तद् or ततः as its correlative; see यत् प्रीति-

मद्भिर्बदनैः स्वसाम्यात्... ततस्तदीयाधरयावयोगात् ... N. 22. 46. -*Comp.* -अपि *ind.* although, though; वक्रः पन्था यदपि भवतः Me. 27. -अर्थम्, -अर्थे *ind.* 1 for which, wherefore, why, on which account; भ्रूयतां यदर्थमस्मि हरिणा भवत्सकाशं प्रेषितः S. 6; Ku. 5. 52. -2 since, because; नूनं दैवं न शक्यं हि पुरुषेणातिवर्तितुम्। यदर्थं यत्नवानेव न लभे विप्रतां विभो ॥ Mb. -अवधि *ind.* since which time. -आत्मक *a.* having which essence or existence. -कारणम्, -कारणात् *ind.* 1 wherefore, on which account. -2 since, because. -कृते *ind.* wherefore, why, for which person or thing. -भाविष्यः a fatalist (one who says 'what will be will be'); यद्भविष्यो विनश्यति Pt. 1. 318. -वद् *a.* talking anything. -वा *ind.* or else, whether; नैतद्विद्मः कतरन्नो गरीयो यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः Bg. 2. 6; (often used by commentators in suggesting an alternative meaning). -वृत्तम् an adventure. -सत्यम् *ind.* to be sure, to speak the truth, truly, forsooth; अमङ्गलाशंसया वो वचनस्य यत् सत्यं कम्पितमिव मे हृदयम् Ve. 1; Mu. 1; Mk. 4.

यदीय *a.* Whose, of whom or what.

यदा *ind.* [यद् काले दाच्] 1 When, at the time when; यदा यदा whenever; यदैव तदैव at the very time, as soon as; यद्वाप्रभृति-तदाप्रभृति from what time-from that time forward. -2 If (= यदि); पत्रं नैव यदा करीरविटपे दोषो वसन्तस्य किम् Bh. 2. 93. -3 Whereas, since, as.

यदि *ind.* 1 If, in case (showing condition, and in this sense generally used with the potential mood, but sometimes also with the future or present tense; it is usually followed by तर्हि and sometimes by ततः, तदा, तद् or अत्र); प्राणैस्तपोभिरथवाभिमतं मदीयैः कृत्यं घटेत सुहृदो यदि तत् कृतं स्यात् ॥ Mā. 1. 9; वदसि यदि किञ्चिदपि दन्तशचिकौमुदी हरति दरतिभिरमतिघोरम् Git. 10; यत्ने कृते यदि न सिद्धयति कोत्र (= कस्तर्हि) दोषः H. Pr. 31. -2 Whether, if; वद प्रदोषे स्फुटचन्द्रतरका विभावरी यद्यरुणाय कल्पते Ku. 5. 44. -3 Provided that, when. -4 If perchance, perhaps; यदि तावदेवं क्रियताम् 'perhaps you might do so'; पूर्वं स्पृष्टं यदि किल भवेदङ्गमेभिस्तत्वेति Me. 107; Y. 3. 104 (यद्यपि means 'though', 'although'; Śi. 16. 82; यद्यप्येते न पश्यन्ति लोभोपहतचेतसः Bg. 1. 38; S. 1. 30. यदि वा or; यद्वा जयेम यदि वा नो जयेयुः Bg. 2. 6; Bh. 2. 83; or perhaps, or rather, and if necessary; oft. expressed by the reflexive pronoun; स्नेहं दयां च सौख्यं च यदि वा जानकीमपि। आराधनाय लोकानां मुञ्चतो नास्ति मे व्यथा ॥ U. 1. 12; 4. 5.).

यदीय *a.* relating to whom, whose, वाग्भूगौर्यादिभेदैर्विदु-रिह मुनयो यां यदीयैश्च पुंसाम् Viṣṇupāda S. 8; यदीयानां वाचा-ममृतमयमाचामति रसम् Bv.

यदुः 1 N. of an ancient king, the eldest son of Yayāti and Devayāni and ancestor of the Yādavas. -2 N. of a country near Mathurā. -*Comp.* -कुलोद्भवः, -नन्दनः, -श्रेष्ठः epithets of Kṛiṣṇa.

यदृच्छा [यद् ऋच्छ-अ दाप् Tv.] 1 Acting as one likes, self-will, independence (of action); यदृच्छयास्यति